

• ЗІБРАННЯ ТВОРІВ •

Ю К І О
МІСІМА

ЗАБОРОНЕНІ БАРВИ

Роман

Харків
«Фоліо»
2024

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

1
ПОЧАТОК

Ясуко часто навідувалася в гості до Сюнсуке, коли той сидів у плетеному кріслі, відпочиваючи в садку. Безтурботна дівчина радісно вмощувалася в нього на колінах, але старого це тільки тішило.

Літо стояло в самому розквіті. Зазвичай вранці Сюнсуке нікого не приймав. Якщо приходило натхнення, він працював. Якщо ж не писалося, він сідав за листи чи наказував винести в садок очеретяне крісло і напівлежачи читав у затінку або ж просто сидів, поклавши книжку на коліна. Іноді він дзвонив у дзвіночок і велів служниці принести чаю. А іноді, якщо вночі з якоїсь причини він погано спав, то, натягнувши до підборіддя ковдру, просто дрімав у кріслі.

Незважаючи на те, що Сюнсуке було вже за шістдесят, він не мав ніякого конкретного захоплення, що їх називають хобі. Почасти це було пов'язано з тим, що він ніколи не сприймав їх усерйоз. Річ у тім, що життєва позиція Сюнсуке не передбачала тих принципів, на яких значною мірою будуються спільні захоплення, — він абсолютно не цінував міжособистісні стосунки. Ця надзвичайна упередженість, разом із незграбними, судомними спробами встановити зв'язок між собою і зовнішнім світом, усе-таки надавала його пізнім творам певної свіжості та наївності. Утім, за це також доводилося розплачуватися. Брак гостроти й драматизму, викликаний зіткненням

людських характерів, дотепності в змалюванні персонажів, конфлікту між героями та світом, — усе це позбавляло його твори щирості і стало приводом до того, що деякі надто суворі критики досі не наважувалися назвати Сюнсуке великим письменником.

Ясуко сиділа на вкритих ковдрою колінах Сюнсуке. Тримати її ставало дедалі важче, і він навіть подумав, що тут допоміг би не зовсім пристойний жарт, однак, поміркувавши, стримався. Голосний стрекіт цикад ще більше підкреслював глибину мовчання, що панувало навколо.

Час від часу праве коліно Сюнсуке нагадувала про себе нападами невралгії. Гострому болю, що пронизував колінну чашечку, завжди передувало якесь невиразне передчуття. Його слабким старечим колінам ставало дедалі важче тримати теплу плоть дівчини. Сюнсуке силкувався стримати біль, що все більше наростає, від чого на його обличчі проступало вдавене задоволення та грайливість. Нарешті він не витримав.

— Ясуко, пожалій коліна, мені боляче. Пересядь поруч, нехай ноги трохи перепочинуть.

Дівчина раптом стала серйозною і подивилась на старого із співчуттям. Сюнсуке засміявся. В її погляді читалася зневага до його немічності. Літньому письменнику був знайомий цей погляд. Він підвівся та обхопив Ясуко за плечі. Потім торкнувся її підборіддя, повернув її обличчя до себе та поцілував у губи. Однак не пристрасть керувала його діями — то був радше вияв батьківської ласки. Раптом його праве коліно пронизав гострий біль. Сюнсуке знову відкинувся на спинку крісла. За деякий час біль відступив. Прийшовши до тями, Сюнсуке підвівся й озирнувся, але Ясуко вже зникла.

Минув цілий тиждень, а дівчина все не навідувалася. Якось гуляючи Сюнсуке вирішив зайти до неї додому. Виявилось, що Ясуко разом зі шкільними друзями поїхала

на відпочинок до гарячих джерел — курорту на південному узбережжі півострова Ідзу. Сюнсуке записав у блокнот назву готелю, а повернувшись додому, одразу почав збиратися в дорогу. На столі його чекала купа рукописів, які потребували правлення, однак він відмахнувся від роботи, переконавши себе в тому, що терміново треба поїхати відпочити.

Щоб не потерпати від спеки в дорозі, Сюнсуке сів у ранковий потяг, однак його білий піджак усе одно промок на спині від поту. Сюнсуке випив дешевого зеленого чаю, який взяв із собою в термосі. Засунувши всохлу та тонку, як бамбук, руку до кишені, він почав читати пробний рекламний буклет повного зібрання своїх творів, який дав йому представник видавництва, що прийшов проводити його на вокзал. Це було вже третє зібрання творів Сюнсуке Хінокі. Перше вийшло, коли йому виповнилося сорок п'ять років.

«Пам'ятаю ті часи, — поринув у спогади Сюнсуке, — коли всі навколо звеличували мої твори, коли говорили про те, що їх можна вважати взірцем бездоганності та зрілості і, в певному розумінні, я як письменник є уособленням довершеності. Тоді я вважав ці дурниці чимось значущим. Хоча чому ж дурниці? В жодному разі. У моїх творах, у моїй душі, в моїх думках не було ніяких дурниць. Я напевно знаю: мої твори — не дурниці! Я надто гордий, аби приховувати свої думки за дурницями. Мені вистачало сили духу, щоб надати власним ідеям форми та тримати помисли в чистоті від своєї розбещеної свідомості. І не тільки вир плотських утіх затишував мене в морок. Моя дурість не має нічого спільного ні з духом, ані з плоттю. Маячнею я назву лише те, що мене всього поглинали абстракції мого розуму, які плекали в мені мізантропа. Власне, те саме й зараз... І це на шостому десятку життя...»

Із сумною усмішкою Сюнсуке вдивлявся у власний портрет на титульній сторінці буклета. Він бачив перед собою зображення якогось огидного дідугана. Хоча, з іншого боку, в його обличчі неважко було розгледіти й певні риси, що зазвичай викликають симпатію: в ньому було те, що прийнято називати *духовною красою*. Високе чоло, запалі, змарнілі щоки, повняві хтиві губи та вольове підборіддя — усе в його зовнішності вказувало на наполегливу й виснажливу духовну працю. Втім, його обличчя було позбавлене натхнення: воно не випромінювало духовного світла, навпаки, здавалося, що робота духу зморила його серце, підточила його зсередини, немов шкідники дерево. Духовність переповнювала його, її надлишок випинався назовні, оголюючи всі таїни його душі. Ця відразлива особливість зовнішності, безсоромність і відверта досвідченість у погляді Сюнсуке змушували людей відводити очі від його обличчя, наче вони ненароком застали старого за якоюсь непристойною справою.

Немає нічого дивного в тому, що постать Сюнсуке могла видатися привабливою: він був породженням епохи, отруєної інтелектуальним гедонізмом, коли турботу про людину підміняє егоїзм, а з краси викорінена універсальність; коли брутально та підступно знецінюється поняття прекрасного й віроломно зневажаються закони етики — на такому благодатному ґрунті й пестувався образ Сюнсуке.

Хай там як, але зображення відразливого старого на обкладинці брошури значно контрастувало з тим, що було сказано в самому буклеті про цього видатного письменника, якого багато хто ставив поруч зі славетними майстрами пера. Лисуваті інтелектуали, наче зграя різнобарвних папуг, повсякчас готові були, як на змах диригентської палички, прославляти демонічну красу творів Сюнсуке. Наприклад, один з найвизначніших критиків сьогодення та

поважний знавець творчості Сьонсуке Хінокі в анотації до двадцятитомного видання його творів висловився так:

«Його численні твори велетенським потоком увірвалися в наші серця, приголомшили нас своєю щирістю, та водночас збентежили наші душі сумнівом. Пан Хінокі показує нам, що, якби йому не був притаманний хист піддавати все сумніву, з-під його пера виходили б твори, позбавлені ознак життя. А чи варто було б тоді виставляти на суд читачів стільки небіжчиків?»

Краса для Сьонсуке Хінокі — величина від'ємна: непередбачуваність, хиткість, нещастя, безталання, розпусність, непристойність — ось складові поняття краси в його творах. Письменник навмисно занурює читача в естетику декадансу, та не боїться показати, що поряд з коханням стоять відчай і байдужість. І лише потужне почуття самотності, що лютує в серці людини, наче епідемія в тропічному мегаполісі, виявляється найбільш здоровим та яскравим переживанням під пером письменника. Здається, ніби ревнощі, пристрастність, ворожнеча та ненависть зовсім не зворушують його. Але при цьому письменникові вдається знайти шлях, щоб сказати про найголовніше, саме коли життя ледь-ледь жевріє, аніж коли вирують пристрасті.

Байдужість стає джерелом загострення почуттів та породжує життєве тепло. На тлі розбеженості виникає прагнення встановити закони моралі. Безсердечність породжує героїчний бунт. Якою ж майстерністю стилю треба володіти, щоб так витончено поєднувати парадоксальні явища! Це стиль рококо, стиль митців давньої хейанської епохи, стиль піднесених почуттів та високих намірів, стиль розкішного вбрання заради самого вбрання, а не розмальованих масок. У ньому немає нічого спільного зі стилем наготи. Його стиль, сповнений плавних переливів та звивів, можна порівняти зі складками на одязі богинь доли

на фронтонах руїн Парфенону чи Ніки Самофракійської роботи Пеонія. Легкі невагомні складки, увічнінені в скульптурі, не просто струмують, повторюючи контур тіла, — вони наче самі по собі з легкістю зринають у небо...»

Сюнсуке криво посміхався, поки читав усе це. Він роздратовано пробурмотів:

— Все зовсім не так. Він же нічогосінько не зрозумів. Це просто надуманий панегірик — ось що це! Написати такий непотріб, і це після двадцяти років знайомства!

Сюнсуке став дивитися у широке вікно вагона другого класу. Рибальський човен, розгорнувши вітрила, прямував у відкрите море. Біла парусина, яку ледь помітно колихав вітерець, пригорталася до щогли, мляво заграючи з нею. Раптом десь біля опори щогли спалахнув зблиск, а ще мить — і потяг увірвався в сосновий бір, що був забарвлений рожевим ранковим сонцем, а потім стрімголов пірнув у тунель.

«А може, то було люстерко, — подумав Сюнсуке. — Напевно, то молода рибачка причепурюється на човні. В неї засмагли та сильні, як у чоловіка, руки. Напевно, вона посилає скісні відблиски, наче сигнали, пасажирам усіх потягів, що проходять повз, виказуючи їм свої жіночі таємниці».

У творчій уяві Сюнсуке обличчя рибачки набуло чітких обрисів. Раптом її образ став нагадувати Ясуко. Старий письменник здригнувся від примари. Ясуко ніяк не йшла йому з голови.

«Здається, ніби ревності, пристрасність, ворожнеча та ненависть зовсім не зворушують його».

Брехня! Брехня! Брехня!

Митець, який обманює, підробляючи реальність, кардинально відрізняється від філістера, який обманює, видаючи свої почуття за щирість. Художник вдається до обману, тому що маскується, адже йому необхідно виявити

всю повноту правди, а обиватель — щоб приховати її від інших.

Сюнсуке ніколи не прагнув оголювати свою душу перед усіма поспіль, і через таку потайливість його часто критичували за відсутність належного інтелектуального рівня, зокрема, ті, хто переймався ідеєю поєднання мистецтва та суспільних наук. Відтак йому бридко було від того, як примітивно сприймали його твори, в яких не було жодного натяку на «світле майбутнє» у фіналі: він повсякчас розчаровував поціновувачів кордебалету, які очікують, коли ж почнуть піднімати спідниці та виставляти напоказ голі стегна. Однак усе-таки було в його ставленні до життя та мистецтва щось таке, що неминуче вело його до творчого безпліддя.

Те, що ми називаємо думкою, народжується не до здійснення події, а після неї. Думка є адвокатом наших вчинків, породжених випадковістю чи імпульсивним поривом. Нам необхідний захисник, який розставить правильні наголоси та надасть нашим вчинкам сенсу: випадковість набуває значення необхідності, а імпульсивність стає проявом волі. Мислення не може зцілити сліпого, який наткнувся на ліхтарний стовп, але принаймні воно може пояснити, що винуватець — не сліпий, а стовп. Усі дії перетворюються на теорію постфактум, а цілісна система складається лише згодом. Таким чином, той чи інший вчинок стає лише одним з багатьох вірогідних актів. Однак суб'єкт залишається поза межами вибору, бо він зайнятий своїми думками. Його думки — це наче клаптики паперу, які ненароком викидає перехожий, йдучи вулицею. Клаптики розлітаються по вулиці, а він продовжує свій шлях. Перехожий не знає, куди розлетілись клаптики і де вони можуть опинитися. Він думає, що є володарем власних думок, але, намагаючись розширити межі своєї влади над ними, сам поступово стає їх заручником.

ЗМІСТ

1. Початок	3
2. Дзеркальний контракт	33
3. Одруження шанобливого сина	50
4. Відблиски полум'я на смерку	60
5. Перші кроки до порятунку	76
6. Жіночі клопоти	85
7. Вихід на сцену	105
8. У джунглях чуттєвості	112
9. Ревнощі	128
10. Навмисна й ненавмисна випадковість	138
11. Сімейні будні	156
12. Gau party	181
13. Правила етикету	190
14. Самотність і незалежність	205
15. Похмура неділя	213
16. Подорож	229
17. За велінням серця	242
18. Лиха доля очевидця	253
19. Рідна душа	265
20. Нещастя дружини — прокляття для чоловіка	287
21. Старість Тюти	309
22. Спокусник	321
23. Дні дозрівання	348

24. Діалог	353
25. Поява на світ	364
26. Прихід протверезного літа	377
27. Інтермецо	415
28. Грім посеред ясного неба	433
29. Deus ex machina	460
30. Мужнє кохання	476
31. Проблеми духовні та матеріальні	487
32. Світи Сюнсукє Хінокі	509
33. Щасливий фінал	526